

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 5. Chiloënses insulæ Apostolicè excoluntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

hac urbe excursions suburbanæ & agrariæ frequenter institutæ sunt. In his unum occurrit omninò narrandum. Ruri periculosâ ægritudine decumbebat Hispanus homo, solitus pessimo more, dum valeret, pro juramento identidem has voces usurpare: *Moriar ego sine confessione Sacramentali, si id verum non sit.* Mirum dictu! unus è nostris Sacerdotibus ad eum expiandum hoc vel altero anno in ultimo morbo è Collegio evocatus, ubi propè villam ejus constitit, nullâ vi, nullâ arte, nullis calcariibus adigere potuit jumentum, quo vehebatur, ut ultrâ pergeret; donec nunciaretur expirasse: tum demum enim mula ad demortui hominis villam Joannem Fontium Sacerdotem nostrum quietissimè vexit: narrando prorsus ejusmodi farinæ hominibus exemplo, ne sibi malum omnium pessimum temerè imprecentur. Didacus Torres, curis latiùs extensis, Horatium Bechium & Martinum Arandam ex Araucana valle; Melchiorem verò Vanegam atque Joannem-Baptistam Ferrufinum ex Chiloënsi insula, conscientiarum reddituri rationem, pro Societatis more, ad se revocavit. Reduces, prore Christiana in ultimis terrarum benè gesta, benevolentissimè amplexatus est. Horatio Bechio, aliis regendis destinato, Franciscum Gomesium suffecit, addito iterum Martino Arandâ, qui Araucum terrâ marique vecti susceptos labores felici animarum proventu, peste præsertim inter Indos ac Hispanos grassante, per sesquiannum in latissima Provincia continuavere. Joanni-Baptistæ Ferrufino, Tyronibus formandis Cordubam Tucumanorum misso, Mathæum Stephanum, virum integrum, subrogavit; qui cum Melchiore Vanega ad Chiloenses navigans, Apostolicis facinoribus novellam Provinciam cum socio decoravit.

CIRCA Insulam Chiloë, quam suprâ descripsimus, quadraginta exiles Insulæ non admodum frequentes, exiguis intervallis dispositæ, quasi in satellitium dominatuz incóptas nemorum comas, ceu hastatos manipulos ostentât, hilari planè naturæ pompâ, nisi jucunditatem præternavigantium interturbarêt repentinæ auræ, sonoræque tempestates; nunquam enim ferè sine ingenti periculo per archipelagum Chiloënsē, tot insularum occurſu divaricatum irritatumque, navigatur. Incolis eadem victis ac habitandi ratio, quæ Chiloënsibus; iidem etiam mores terræque conditio, nisi quòd hominibus ex infrequentia stupiditas major. Insularum unam, post destructas ab rebellibus Chilenis in continenti urbes, octoginta circiter Hispani constructo castro occupaverè. Pleræque insulæ miseram præferunt depopulationem: nec aliam indigenæ paucitatis suæ rationem reddunt, quam quòd à pyratibus, reclamantibus Magistratibus, in continentem ad servitia transportentur. Insulæ omnes Chiloënsi Præfecto subsunt. Ubi ergo transmittendi facultas data est, Melchior Vanegas & Mathæus Stephanus navim conscendunt. In altum proventus fœda tempestas ad rebellium littora perpulit, ubi ausi exscendere, Barbaros in ipsis urbis Valdiviæ ruinis ad colloquium frustra sollicitavere. Sedatâ tempestate iterum navigantes, primariæ insulæ portum non diu post felici cursu tenuere. Narrabant insulani, loca illa in quibus per totam insulam in prima excursionē Melchior Vanegas & Joannes-Baptista Ferrufinus rem Sacram fecerant, frequenter videri luce cœlesti conspicua, atque inter has lucas Altare splendidum planeque radiolum: ortâ ex his portentis apud gentem Societatis æstimatione. Curatis Hispanorum conscientis, quamvis loca illa ingentibus maris fluctibus conceuti non ignorarent, Socii scaphâ vecti pelago se commiserè, affirmantes, indignum esse eò ad animas lucrandas Jesu Socios nolle ire, quò vexandorum corporum & latrocinii ergò institores ac larrunculi frequenter excurrerent. Quadraginta insulæ, præter unum Sacerdotem apud Hispanos in arce versantem, nullum alium Sacrorum administrum habebant: quare quamvis nostris Sacris initiati plerique erant, in Christiana disciplina omninò rudes, & cæterorum Sacramentorum totâ vitâ ferè expertes, quid Matrimonium & Exhomologesis, quid templa, quid reliqua Mytheria, omninò ignorabant. Ad eò ut satis appareret, qui eos baptizaverant, non animarum curæ, sed suis rebus studuisse. In primâ navigatione, semestri spatio, insulæ omnes lustratæ sunt. Sexcenti in Matrimoniu collocati, ingens numerus Exhomologesi expiatus,

Imprecationis poena.

CAPUT V.

Chiloënses Insulæ Apostolicè excoluntur.

Archipelagi Chiloënsis insula.

Castrum Chiloënsē.

Valdiviani ad fidem solliciti.

Opulentia.

Insularum ignorantia.

Quingenti & viginti baptizati.

Inspectio Chiloenſium pagorum.

Octoginta facella Societas conſtruit.

Chiloenſium Sociorum alimatio.

CAPUT VI

Joannes Darius & Didacus Boroa Diaguitas pacificanti & excolunt.

Didaci Boroa laus.

Eſterenſis Societatem deſiderant.

Animi deſiſſio honorata.

Aconguincua vallis exculta.

Diaguita pacificati.

quingenta & viginti capita baptizata. In tam ardua expeditione Socii ultrò citròque navigantes, quidquid malorum tolerari poteſt, ſubierunt; ter pœnè fluctibus haulti, ſæpè in madida veſte inter ſumma frigora, ſæpè ſub dio noctes tranſigere coacti ſunt. Radicibus ac maris purgamentis victitabant. Corrupto per naufragia commeatu omnibus rebus indigebant: inter quas ærumnas tot animi deliciis affluebant, ſatis ut ſentirent quàm bono Domino ſervirent. In inſularum una ſenem Neophytum animam pœnè agentem reperiunt, qui ut Socios vidit, gaudio exultans, Crucemque manu oſtentans: *Hæc, inquit, ſpes mea eſt, ô Patres, hæc armatus ſagam, morbo meo ſuperſtitioſa remedia obrudentem, fugavi.* Inſpectis omnibus inſulis, & Hiſpanorum caſtro Sacramentis expiato, ad principem inſulam renavigarunt, ejus viginti quinque pagos in ſcapa obeuntes, Baptiſmo, Exhomologeſi, verbo Dei ingentem animarum meſſem fecere. Denique, ut paucis multa abſolvam, ſequenti biennio iidem Socii toti fuere in perluſtrandis inſulis, in quibus octoginta Adiculas ſacras totidem in pagis erexerunt, miniſtris Doctrinæ Chriſtianæ ubique conſtitutis. Quot in ſingulis excuſionibus Socii baptizaverint, non ſatis diſtinctè reperio. Illud conſtat, ex ingentibus periculis haud plus meriti ac æſtimationis, quàm fructus lætitiæ inter Indos & Hiſpanos percepiffe: tantâ omnium approbatione, ut Chiloenſis Præfectus per litteras Provincialeſ iterum rogaret, ne Viros ſanctos uſquam revocaret: quâ benevolentia Socii utentes, paſſim ſchedulas ſuo Chirographo obſignatas Neophytis tradebant, quas qui haberent, ab vexatione dominorum ſuorum liberi eſſent: & Hiſpani, Patrum reverentiâ ætèrni, vexare non audebant quos viti de Republica benè meriti ſua authoritate tuebantur. Adeò nempè virtus potens eſt, ut ſui nominis umbrâ æquè innocentes protegere, ac nocentes in officio continere, queat.

DIDACO Torres è Chileno regno Cordubam reſgreſſo, Ludovicus Quinioñes novus Tucumania Prætor per nuncium ſignificat, Diaguitas, quorum aliquot Caſiquios protervi milites trucidaverant, rebellâſſe, nec pacificandis iis aliud remedium videri, quàm ſi denuò Societas pro bono publico ſe victimam offerret. Quibus rebus cognitis, Provincialis Joannem Darium ac Didacum Boroam eò deſtinat, cum mandatis, ut ex itinere Tucumania metropoli, è qua Societas abierat, ſolitis officiis procuratâ, novi Prætoris imperata facerent. Ambo Socii tantæ rei non impares erant: nam Darius recentiffimè Calchaquinos feliciter pacificaverat, & Didacus Boroa jam tum emittebat prudentiæ ac ſanctitatis radios, quibus Provinciam per quinquaginta ferme annos primis in muneribus illuſtravit. In hac verò expeditione adeò egregium dedit Apoſtolicæ animi ſpecimen, ut eum Darius Xaverium abbreviatum nominaret. Ubi ambo ad Metropolim pervenere, incredibile dictu eſt quantâ Ordinum omnium aggratulatione excepti ſint, impenſè dolentium, quòd nimia dominationis in Indos ſtudio velificantes, tantum bonum per abſentiam, ut fit, magis cognitum ſua vecordia amiſſent. Sed quamvis reſtitutionem Societatis plerique Hiſpani maxime cuperent, tamen longè major erat miſeratio Barbarorum ab Sociis olim baptizatorum, patronos ſuos, doctores, parentes lamentabiliter ſibi reddi poſtulantium. Crevit apud omnes deſiderium reſarciendæ jacturæ, ſpectatione operum ab Societate fieri ſolitorum. Sed nihil urbi gratius accidit, quàm cum Sociorum operâ Episcopus & Alphonſus Ribera Exprætor graviter inter ſe diſſidentes reconciliati ſunt: in qua reconciliatione illud notandum venit, quòd poſtridie quàm Exprætor, Joannis Darii ſuaſu, genibus poſitis manum Episcopi oſculans, offentionis veniam petiit, litteras acceperit, quibus ipſi Prætura Chuleni regni reſtituebatur. Ut novo exemplo diſcas Deo cordi eſſe demiffos animos, & nihil veræ dignitatis ſubmiſſione deperdi. Tanto negotio feliciter patrato, Socii publicâ Prætoris ac Episcopi authoritate fulti, vallem Aconguincam, inter urbes Sancti Michaëlis & Londinum latè protenſam, necnon Joncavilis falibus proxima loca pervadentes, quamplurimos Barbaros Chriſtiano ritu collato Baptiſmo, ac aliorum Sacramentorum ope, Chriſto lucrati ſunt. Secundum id, Diaguitarum fines animoſè prætergreſſi, omnia in proclivi habuere, rebellibus non

agrè